Demirel a Ates proti Turecku (2), rozsudek ze dne 29. 11. 2007

Stěžovatel: Demirel a Ates

Žalovaný stát: Turecko

Číslo stížnosti: 31080/02

Datum: 29.11.2007

Článek Úmluvy: čl. 10
čl. 13
čl. 14
čl. 17
čl. 18
čl. 29
čl. 34
čl. 35
čl. 41
čl. 44
čl. 6
čl. 7

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: novinář, odpovědná žurnalistika, politický projev, spravedlivý proces, svoboda projevu/sdělovací prostředky

Významnost: 3

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

TŘETÍ SEKCE

29. listopadu 2007

VĚC DEMIREL A ATES

(Rozsudek ve věci Demirel a Ates v. Turecko 121)

Evropský soud pro lidská práva – Třetí sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci B.M. Zupančič, předseda, C. Birhan, R. Tlirmen, A. Gyulumyanová, E. Myjer, I. Ziemeleová a I. Berro-Lefevreová a dále S. Quesada, tajemník sekce, po neveřejném projednání dne 8. listopadu 2007 vynesl uvedeného dataí následující rozsudek:

POSTUP

1. Případu předcházela stížnost (č. 31080/02) proti Turecké republice předložená Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) dvěma tureckými občany, Hidirem Atesem a Htinkar Demirelovou (dále jen „stěžovatelé“), dne 1. srpna 2002.
2. Stěžovatelé byli zastoupeni O. Kilicem, advokátem vykonávajícím svou praxi v Istanbulu. Turecká vláda (dále jen „Vláda“) nejmenovala svého zástupce pro účely řízení před Soudem.
3. Dne 29. června 2006 Soud rozhodl vyrozumět o stížnosti Vládu. Podle ustanovení čl. 29 § 3 Úmluvy Soud rozhodl, že posoudí meritum stížnosti současně s její přípustností.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Stěžovatelé se narodili v letech 1979 a 1951 a žijí v Istanbulu. První stěžovatel byl šéfredaktorem týdenníku Yendici Gundem a druhá stěžovatelka byla jeho majitelkou.
3. V srpnu 2001, v desátém vydání novin, byl uveřejněn článek obsahující rozhovor s Cemilem Bayikem, který byl jedním z vůdců ilegální organizace, jmenovitě PKK (Dělnická strana Kurdistánu). Relevantní části rozhovoru zněly následovně:

„Uplynuly tři roky od té doby, co PKK ohlásila příměří, aby se zastavilo krveprolévání a aby přispěla k mírovému procesu. Později stáhla PKK své ozbrojené síly z Turecka, aby byl mír zachován. Stát však nepodnikl žádné kroky za účelem demokratizace či řešení kurdského problému.

Proces vedený proti našemu vůdci Abdullahu Ocalanovi je procesem vedeným proti kurdskému obyvatelstvu. Není to proto náš premiér, který si přeje být souzen před Evropským soudem pro lidská práva, nýbrž náš lid. Zákon byl porušen v Imrali, a proto trest smrti uložený Ocalanovi a našemu lidu je protiprávní. Vzhledem ke všem okolnostem je přirozené očekávání našeho lidu od Evropského soudu pro lidská práva, soudu Evropy hájícího demokracii, lidská práva a panství práva.

…“

6. Dne 10. září 2001 vydal prokurátor při Soudu pro státní bezpečnost v Istanbulu proti stěžovatelům zatykač. S odvoláním na výše uvedené odstavce rozhovoru obžaloval prokurátor stěžovatele z toho, že dovolili uveřejnit prohlášení ilegální ozbrojené teroristické organizace. Obžaloba byla vznesena na základě článku 6 § 2 a 4 zákona o předcházení terorismu (zákon č. 3713), dodatkového článku 2 tiskového zákona (zákon č. 5680) a článku 36 trestního zákona.
7. Dne 27. prosince 2001 Soud pro státní bezpečnost v Istanbulu, složený ze tří civilních soudců, odsoudil stěžovatele ve smyslu obžaloby a uložil jim pokutu ve výši 2 034 900 tureckých lir (TRL) a 4 069 800 TRL. Soud první instance nařídil dočasné pozastavení vydávání novin na dobu patnácti dnů.
8. Stěžovatelé se odvolali. Blíže neuvedeného dne předložil vrchní prokurátor při Kasačním soudu své písemné stanovisko k meritu odvolání stěžovatelů. Toto stanovisko nebylo stěžovatelům sděleno.
9. Dne 21. května 2002 potvrdil Kasační soud rozsudek ze dne 27. prosince 2001.
10. Dne 24. června 2002 zaslal předseda Soudu pro státní bezpečnost v Istanbulu konečný rozsudek prokuratuře při Soudu pro státní bezpečnost v Istanbulu spolu se žádostí, aby nařízení o pozastavení vydávání novin bylo vykonáno.
11. Dne 15. července 2002 dva policisté vykonali nařízení o pozastavení novin tím, že je oznámili prvnímu stěžovateli.
12. Relevantní vnitrostátní právo
13. V rozhodné době článek 6 § 2 a 4 zákona o předcházení terorismu (zákon č. 3713) stanovil toto:

„Osoby, které otisknou nebo zveřejní prohlášení nebo letáky pocházející od teroristických organizací, budou povinny zaplatit pokutu ve výši pět až deset milionů tureckých lir.

…

Budou-li trestné činy uvedené v předchozích odstavcích spáchány prostřednictvím médií či periodik ve smyslu článku 3 tiskového zákona (zákon č. 5680), bude vydavatel rovněž povinen zaplatit pokutu rovnající se 90% z průměrného prodeje za předchozí měsíc, jestliže periodikum vychází častěji než měsíčně, nebo z prodeje za předchozí vydání, jestliže periodikum vychází měsíčně či méně často. Pokuta však nebude menší než pět milionů tureckých lir. Redaktorovi periodika bude nařízeno zaplatit částku rovnající se polovině pokuty uložené vydavateli."

V rozhodné době stanovil článek 2 § 1 tiskového zákona (zákon č. 5680) toto:

„Existuje-li odsouzení pro trestný čin uvedený v dodatkovém článku 1 a spáchaný prostřednictvím média či tisku, může soud nařídit pozastavení vycházení periodika, v němž článek zakládající trestný čin vyšel, a to na dobu jednoho až patnácti dnů."

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 Úmluvy
2. Stěžovatelé si stěžovali na to, že bylo porušeno jejich právo na spravedlivý proces, protože jim nebylo umožněno reagovat na písemné stanovisko vrchního prokurátora při Kasačním soudu. V relevantní části stanoví článek 6 § 1 Úmluvy toto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě … projednána … soudem …"

1. Přípustnost
2. Soud konstatuje, že tato stížnost není zjevně nepodložená ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále konstatuje, že stížnost není nepřípustná ze žádných jiných důvodů. Proto musí být stížnost prohlášena za přípustnou.
3. Meritum
4. Soud poznamenává, že již posuzoval stejnou stížnost a nalezl porušení článku 6 § 1 Úmluvy ve svém rozsudku v případu Góc v. Turecko (č. 36590/97), § 58, ECHR 2002-V). V tomto rozsudku Soud konstatoval, že vzhledem k povaze stanoviska vrchního prokurátora a ke skutečnosti, že stěžovateli nebylo umožněno na ně písemně reagovat, bylo porušeno stěžovatelovo právo na kontradiktorní řízení.
5. Soud posoudil stávající stížnost a neshledává žádné specifické okolnosti, jež by vyžadovaly, aby se od nálezů ve výše uvedeném případu odchýlil.
6. V souladu s výše uvedeným byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy pokud jde o nesdělení stěžovatelům stanoviska vrchního prokurátora při Kasačním soudu.
7. Údajné porušení článku 10 Úmluvy
8. Stěžovatelé si stěžovali, že jejich trestní odsouzení znamenalo porušení jejich práva na svobodu projevu. V této souvislosti se odvolali na článek 10 Úmluvy, který v relevantní části stanoví toto:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a šířit informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. …

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu … územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti (nebo) předcházení nepokojům a zločinnosti…"
3. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasila.
4. Přípustnost

5. Soud konstatuje, že tato stížnost není zjevně nepodložená ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále konstatuje, že stížnost není nepřípustná ze žádných jiných důvodů. Proto musí být stížnost prohlášena za přípustnou.
6. Meritum
7. Vláda tvrdila, že zasahování do práva stěžovatelů na svobodu projevu bylo oprávněné podle ustanovení druhého odstavce článku 10.
8. Soud konstatuje, že mezi stranami není sporu o tom, že napadené odsouzení bylo zasahováním do práv stěžovatelů na svobodu projevu chráněnou článkem 10 § 1. Obě strany akceptovaly, že toto zasahování bylo stanoveno zákonem a že sledovalo legitimní účel nebo účely, a to ochranu územní celistvosti a veřejného pořádku ve smyslu článku 10 § 2. Soud souhlasí. V daném případu však vyvstala otázka, zda bylo zasahování „nezbytné v demokratické společnosti".
9. Soud přezkoumal řadu případů nastolujících otázky podobné těm, které vyvstaly v daném případu, a nalezl přitom porušení článku 10 (viz zejména následující rozsudky: Ceylan v. Turecko /GC/, č. 23556/94, § 38, ECHR 1999-IV; Ozturk v. Turecko /GC/, č. 22479/93, § 74, ECHR 1999-VI; Ibrahim Aksoy v. Turecko, č. 28635/95, 30171/96 a 34535/97, § 80, 10. října 2000 a Kizilyaprak v. Turecko, č. 27528/95, § 43, 2. října 2003).
10. Soud posoudil daný případ ve světle své judikatury a má za to, že Vláda neuvedla žádné skutečnosti ani důkazy, jež by ho v tomto případě dovedly k odlišnému závěru. Soud obzvláště přihlédl k obsahu článku a ke kontextu v jakém byl šířen. V této souvislosti vzal Soud v úvahu pozadí případu, který mu byl předložen, zejména problémy spojené s předcházením terorismu (viz Ibrahim Aksoy, citováno výše, § 60 a Incal v. Turecko, rozsudek ze dne 9. června 1998, Reports of judgments and Decisions 1998-IV, str. 1568, § 58).
11. Soud poznamenává, že názory vyjádřené ve zmíněném rozhovoru byly kritickým hodnocením politiky Turecka při řešení kurdského problému, jakož i procesu a následného trestu pro Abdullaha Ocalana. Avšak vnitrostátní soud měl za to, že napadený rozhovor obsahoval separatistickou propagandu teroristické organizace. Soud přezkoumal uvedený rozsudek a zdá se, že v něm nebyly uvedeny žádné dostatečné důvody pro ospravedlnění zásahu do práva stěžovatelů na svobodu projevu (viz, mutatis mutandis, Surek v. Turecko (č.4) /GC/, č. 24762/94, § 58, 8. července 1999). Podle jeho názoru, uvedený rozhovor jako celek nepodněcuje k násilí, k ozbrojenému odporu či povstání, takže není nenávistnou řečí. Jak je zakotveno v judikatuře, toto je podstatným faktorem (srovnej Surek v. Turecko /GC/, č. 26682/95, § 62, ECHR 1999-IV a Gerger v. Turecko /GC/, č. 24919/94, § 50, 8. července 1999) při posuzování nezbytnosti opatření.
12. S přihlédnutím k výše uvedeným úvahám dospívá Soud k závěru, že odsouzení stěžovatelů bylo nepřiměřené sledovaným účelům, takže nebylo „nezbytné v demokratické společnosti". Proto byl článek 10 Úmluvy porušen.

III. Další údajná porušení Úmluvy

27. Stěžovatelé se dále odvolali na článek 1 a článek 6 § 1 v (pokud jde o nezávislost a nestrannost Soudu pro státní bezpečnost v Istanbulu), dále články 7, 13, 14, 17, 18 Úmluvy a na článek 1 Protokolu č. 1.
28. Ve spisovém materiálu k danému případu však Soud nenachází nic, co by mohlo odhalovat projevy porušení těchto ustanovení. Z toho plyne, že tato část stížnosti je zjevně nepodložená a musí být odmítnuta na základě článku 35 § 3 a 4 Úmluvy.
29. Aplikace článku 41 Úmluvy
30. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."

1. Škoda
2. Stěžovatelé tvrdili, že jejich odsouzení mělo negativní dopad na jejich profesní pověst. Proto požadovali částky 3000 euro (EUR) a 5000 EUR jako náhradu peněžní škody a částky 2000 EUR a 3000 EUR jako náhradu morální újmy.
3. Vláda s těmito požadavky nesouhlasila.
4. Při absenci jakýchkoli důkazů na podporu těchto požadavků má Soud za to, že požadavky na náhradu peněžní škody jsou neopodstatněné. Proto je Soud zamítá. Na druhé straně má však Soud za to, že o stěžovatelích je možné předpokládat, že utrpěli za okolností daného případu určitý stres a úzkost. Při ohodnocení na základě ekvity, jak vyžaduje článek 41, přiznává Soud každému ze stěžovatelů částku 1000 EUR jako náhradu morální újmy.
5. Náklady a výdaje
6. Stěžovatelé dále požadovali částku 3250 EUR jako náhradu právnických poplatků a částku 400 EUR jako náhradu nákladů vynaložených před Soudem. Pokud jde o tyto požadavky, odvolali se na seznam minimálních poplatků stanovený Advokátní komorou v Istanbulu a předložili dokument prokazující počet hodin – 25 hodin – které vynaložil advokát v jejich případu.
7. Vláda s tímto požadavkem nesouhlasila.
8. Soud může přiznat náhradu nákladů a výdajů, pokud byly skutečně a nutně vynaloženy a pokud jsou rozumné co do jejich výše (viz například Sawicka v. Polsko, č. 37645/97, § 54, 1. října 2002). Na základě dostupných informací Soud učinil svůj vlastní odhad a s přihlédnutím ke své judikatuře přiznává oběma stěžovatelům společně částku 1000 EUR jako náhradu jejich nákladů a výdajů.
9. Úroky z prodlení
10. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Prohlašuje dílčí stížnosti na nesdělení písemného stanoviska vrchního prokurátora při Kasačním soudu a na právo stěžovatelů na svobodu projevu za přípustné a zbytek stížnosti za nepřípustný;
2. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy;
3. Konstatuje, že byl porušen článek 10 Úmluvy;
4. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovatelům do tří měsíců ode dne, kdy se rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, následující částky, které budou převedeny na nové turecké liry kurzem aplikovatelným v den vyrovnání a osvobozené od jakýchkoli daní či poplatků, které mohou být splatné:

(i) 1000 EUR (jeden tisíc euro) každému jako náhradu morální újmy;

(ii) 1000 EUR (jeden tisíc euro) společně jako náhradu nákladů a výdajů;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou z výše uvedených částek splatné prosté úroky o úrokové míře rovnající se marginální úrokové míře Evropské centrální banky během doby prodlení plus tři procentní body;

5. Zamítá zbývající část požadavku stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 29. listopadu 2007 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

1. QUESADA

tajemník sekce

1. M. ZUPANČIČ

předseda